

Основні тенденції трансформації систем технічного регулювання в країнах Східного партнерства

Л. Віткін, доктор технічних наук, головний консультант,
Адміністрація Президента України,

Т. Гордієнко, кандидат технічних наук, заступник директора з наукової роботи — начальник відділу,
НДІ стандартизації,
ДП «УкрНДНЦ проблем стандартизації, сертифікації та якості», м. Київ

Основные тенденции трансформации систем технического регулирования в странах Восточного партнерства

Л. Виткин, доктор технических наук, главный консультант,
Администрация Президента Украины,

Т. Гордиенко, кандидат технических наук, заместитель директора по научной работе — начальник отдела, НИИ стандартизации,
ГП «УкраНИУЦ проблем стандартизации, сертификации и качества», г. Киев

Basic Tendencies of Transformation of Technical Regulations System in Eastern Partnership Countries

L. Vitkin, Doctor of Technical Sciences, Main Consultant,
Presidential Administration of Ukraine,

T. Gordiyenko, Candidate of Technical Sciences, Deputy of Director of Institute on Scientific Activity — Department Chief,
Research Institute of Standardization,
«Ukrainian Research and Training Centre for Standardization, Certification and Quality Problems» State Enterprise, Kyiv

Л. Віткін

У статті розглянуто актуальні питання реформування систем технічного регулювання в країнах Східного партнерства за напрямками стандартизації, оцінки відповідності, метрології, акредитації та ринкового нагляду (далі — інфраструктура якості). Проаналізовано досягнутий прогрес щодо адаптації горизонтального і секторального законодавства, реформування інфраструктури якості. Визначено основні пріоритетні та перспективні напрями подальшого розвитку сфери технічного регулювання України.

Т. Гордієнко

Країни Європейського Союзу (ЄС), визнаючи, що політична та економічна нестабільність у країнах Східної Європи й Південного Кавказу та невирішені конфлікти у безпосередній близькості від ЄС можуть торкнутися Європи, ініціювали проект Східного партнерства (далі — Проект). Метою Проекту є розвиток відносин із східними сусідами та зближення ЄС з шістьма країнами колишнього СРСР: Україною, Молдовою, Азербайджаном, Вірменією, Грузією і Білорусією. Проект контролює Європейська Комісія (ЄК). Основні завдання Проекту — це встановлення політичного співтовариства, створення поглиблених і укріплених зон вільної торгівлі, а також прагнення до відміни візового режиму.

Реалізація Проекту повинна призвести до реального зближення країн-партнерів з ЄС, що полягає в створенні структури для багатосторонньої співпраці з країнами-партнерами на основі так званих чотирьох тематичних платформ, зокрема з питань економічної інтеграції та зближення з політикою ЄС (уніфікація ринкових і торгових рішень).

На двосторонньому рівні Проекту проводяться заходи з:

- підписання Угоди про асоціацію (наразі завершуються переговори щодо такої угоди з Україною, які розпочато у березні 2008 року), а переговори з іншими державами Східного партнерства, за винятком Білорусі, знаходяться в активній стадії (у Вірменії, Азербайджані ►

і Грузії переговори розпочато в липні 2010 року, у Молдові — в січні 2010 року);

- створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі. Це питання стосується не лише усунення митних бар'єрів і торгових квот, але й об'єднання торгового законодавства країн-партнерів з нормами і правовим досягненням ЄС (так зване *acquis communautaire*). Необхідною умовою для започаткування переговорів щодо угоди є членство у Світовій організації торгівлі (СОТ);

- створення структур для багатосторонньої співпраці, зокрема економічна інтеграція і зближення з секторальними політиками ЄС, тощо.

Питання функціонування, оптимізації та реформування системи технічного регулювання в Україні та інших країнах світу вивчались низкою вітчизняних науковців [1—4], а також були предметом обговорення на 11-му засіданні групи з питань торгівлі «Реформа національної системи технічного регулювання, добровільних стандартів, оцінки відповідності та ринкового нагляду» в рамках Проекту, що відбулось 27—28 червня 2012 року у м. Стокгольм (Швеція).

Зважаючи на важливість питань, що стосуються реформування системи технічного регулювання у країнах Східного партнерства, а також необхідність обміну досвідом щодо функціонування інфраструктури якості в країнах ЄС, зазначені питання є надзвичайно актуальними.

Метою статті є аналіз досягнутого прогресу в реформуванні систем технічного регулювання у країнах Східного партнерства, на основі досвіду яких заплановано визначити основні пріоритетні та перспективні напрями подальшого розвитку та трансформації системи технічного регулювання й інфраструктури якості в Україні.

1. Реформування інфраструктури якості та адаптація горизонтального і секторального законодавства

Заходи, спрямовані на трансформацію національних систем технічного регулювання, здійснюють країни Східного партнерства за підтримки програм технічної допомоги з боку ЄС. Усі країни Східного партнерства перебувають на різних етапах реформування своїх систем технічного регулювання залежно від досягнутих домовленостей між урядами країн та ЄС.

1.1. Україна

Для виконання масштабних заходів у сфері реформування системи технічного регулювання в Україні залучена технічна допомога ЄС за програмою «Сприяння взаємній торгівлі шляхом усунення технічних бар'єрів у торгівлі між Україною і ЄС» у рамках Угоди про фінансування, яка була підписа-

на між Україною і ЄК у грудні 2009 року. Загальна вартість реалізації програми складає 45 млн євро, з них 6 млн євро спрямовані на додаткову підтримку реалізації цілей бюджетної підтримки. В рамках Проекту розроблено генеральний план і детальні плани заходів щодо впровадження Програми, які підписані українською стороною у 2011 році.

Питання усунення технічних бар'єрів у торгівлі (ТБТ) було одним з пріоритетних в переговорах щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Його рішення пов'язане з проведенням в Україні реформ у сфері технічного регулювання, а саме із створенням інфраструктури якості, сумісної з європейською.

Упровадження законодавства ЄС і дотримання вимог СОТ, а також проведення інституціональних змін відповідно до європейської практики покладене в основу реформ, передбачених поряд з програмними документами Президента України і Уряду України [5—7].

Ці документи передбачають виконання таких завдань:

- адаптація рамкового і секторального законодавства у сфері технічного регулювання із законодавством ЄС;

- впровадження в українське законодавство європейських директив «нового» і «глобального» підходів;

- удосконалення національної системи стандартизації відповідно до європейських і міжнародних вимог;

- створення Національного органу стандартизації (НОС) відповідно до принципів, які застосовуються в ЄС;

- прийняття в 2012 році не менше 3000 стандартів, у т. ч. 1500, які потрібні для впровадження технічних регламентів (ТР);

- перегляд в 2012 році не менше 3000 застарілих міждержавних стандартів (ГОСТ), що діють в Україні;

- перехід від обов'язкової сертифікації до оцінювання відповідності шляхом упровадження ТР, еквівалентних директивам ЄС;

- створення системи державного нагляду і контролю на основі принципів ринкового нагляду, які діють в ЄС;

- підготовка і забезпечення виконання плану модернізації випробувальних і калібрувальних лабораторій для цілей Угоди про оцінку відповідності та прийнятності промислових товарів (АСАА) між Україною та ЄС.

У рамках адміністративної реформи системи державного управління упродовж 2010—2011 років в Україні були проведені істотні інституційні зміни, зокрема у сфері технічного регулювання. Ліквідовано Державний комітет України з питань

технічного регулювання і споживчої політики (Держспоживстандарт України), функції якого у сфері технічного регулювання (стандартизації, метрології, оцінки (підтвердження) відповідності, ринкового нагляду) були покладені на департаменти технічного регулювання і розвитку торгівлі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Одночасно була створена Державна інспекція України із захисту прав споживачів і ринкового нагляду.

Такі інституційні зміни призвели до певного усунення конфлікту інтересів і розподілу функцій у сфері стандартизації, оцінювання відповідності та ринкового нагляду між різними органами.

Стосовно горизонтального законодавства у 2012 році розроблено нову редакцію Закону України «Про метрологію і метрологічну діяльність» і проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України відносно створення національного органу стандартизації і процедур розробки і прийняття стандартів», який наразі проходить процедуру узгодження. Урядом України прийнято розпорядження «Про заходи щодо створення національного органу стандартизації» від 31.10.2011 № 1123-р.

Стосовно секторального законодавства станом на 2012 рік Урядом України прийнято 40 ТР, розроблених на основі актів європейського законодавства (таблиця). У 2011 році прийнято 9 ТР. Із 40 прийнятих ТР — 1 визначає перелік і зміст модулів з оцінки відповідності (аналог Рішення Європейського Парламенту і Ради ЄС від 09.07.2008 № 768/2008/ЄС про загальні умови реалізації продукції в частині застосування модулів оцінки відповідності), а 39 — вимоги до продукції у відповідних сферах технічного регулювання. На сьогодні в Україні впроваджено 24 ТР. До 2020 року планується розробити 25 і впровадити ще 15 ТР.

1.2 Республіка Молдова

У 2010 році був затверджений План дій Республіки Молдова про впровадження рекомендацій ЄК щодо створення поглибленої зони вільної торгівлі між Республікою Молдова та ЄС. Моніторинг і координація реалізації заходів покладені на Міністерство економіки.

Стосовно горизонтального законодавства протягом 2011—2012 років прийнято Закони Республіки Молдова «Про діяльність з акредитації і оцінювання відповідності», «Про внесення змін і доповнень до Закону про метрологію», «Про внесення змін і доповнень до Закону про стандартизацію», «Про нагляд за ринком». Відповідно до прийнятих законопроектів у 2013 році Національний інститут стандартизації і метрології буде трансформовано у Національний інститут стандартизації і Національний інститут метрології, зі статусом державних публічних органів із змішаним фінансуванням.

У 2011 році на роботи з прийняття стандартів з державного бюджету Республіки Молдова було виділено 210 тис. доларів США, у 2012 — 375 тис. доларів США.

Станом на 2012 рік у рамках Програми розробки ТР в Республіці Молдова прийнято 95 ТР, 19 з яких розроблено на основі європейських директив «нового підходу», а 38 стосуються харчової продукції.

У 2013 році в Республіці Молдова стартують два проекти Twinning за напрямом стандартизація, метрологія та ринковий нагляд.

1.3 Республіка Вірменія

У 2010 році з метою інтеграції Республіки Вірменія у відповідні міжнародні структури урядом країни було розроблено й схвалено стратегію реформи інфраструктури якості на 2010—2020 роки, яка складається з трьох етапів: законодавчі та інституційні зміни, заходи щодо розвитку потужностей відповідних структур інфраструктури якості. На горизонтальному рівні прийнята відповідна законодавча база щодо інфраструктури якості. Розроблено та прийнято у 2012 році закони «Про стандартизацію», «Про технічне регулювання», «Про забезпечення єдності вимірювань», «Про акредитацію», які повністю приведено у відповідність до законодавства ЄС. Законами передбачено такі інституційні системи інфраструктури якості, які забезпечують повну незалежність зазначених структур.

На стадії проектів перебувають закони Республіки Вірменія «Про ринковий нагляд», «Про загальну безпеку продукції», які з метою уникнення негативних

Узагальнені дані щодо прийняття ТР та національних стандартів, гармонізованих з міжнародними та європейськими у деяких країнах Східного партнерства

Показник		Україна	Молдова	Вірменія	Білорусь
Кількість прийнятих ТР		40	95	76	17
Кількість національних стандартів, гармонізованих з міжнародними та європейськими:	чинних	6867	3711	дані відсутні	близько 19000
	запланованих до прийняття у 2012 році	близько 1000	2298	дані відсутні	дані відсутні
Поточний рівень гармонізації, %		25	50	дані відсутні	79

наслідків проходять громадські обговорення за участю широкого кола заінтересованих сторін.

Також розроблено проекти постанов Уряду Республіки Вірменія «Про нотифікацію органів з оцінювання відповідності», «По національний знак відповідності Республіки Вірменія», «Про модулі оцінювання відповідності (процедури)», «Про створення національної ради якості і технічного регулювання». Під час розроблення цих законопроектів Міністерство економіки Республіки Вірменія тісно співпрацювало з групою експертів ЄС.

Наразі у Республіці Вірменія діють 76 ТР, з яких 36 ні за змістом, ні за структурою не можуть бути ТР, тому ці нормативно-правові акти планується переглянути. Зокрема, це стосується ТР на нехарчову продукцію. Закон Республіки Вірменія «Про безпеку харчової продукції» також необхідно переглядати, і лише після цього можна розпочинати перегляд відповідних ТР на харчову продукцію.

Урядом визначено і схвалено пріоритетні сфери діяльності для розроблення ТР і гармонізації стандартів, а саме: іграшки, низьковольтне обладнання, електромагнітна сумісність.

1.4 Республіка Білорусь

Законодавча база Республіки Білорусь складається із законів «Про технічне нормування і стандартизацію», «Про забезпечення єдності вимірювань», «Про оцінювання відповідності і вимоги технічних нормативно-правових актів в сфері технічного нормування і стандартизації». Зазначені закони враховують вимоги Угоди ТБТ СОТ, кодекс усталеної практики з розроблення, прийняття й застосування стандартів, принципи «нового» і «глобального» підходів до технічного регулювання в ЄС, документи Міжнародної організації законодавчої метрології (OILM).

Наразі у Республіці Білорусь розроблено 17 ТР, усі вони вже набули чинності.

Республіка Білорусь є членом Євразійської економічної спільноти (ЄвразЕС), а також приєдналась до Митного Союзу. Тому, розроблені раніше ТР будуть переглянуті і відмінені, оскільки між ТР Митного Союзу та директивами ЄС є суттєві відмінності. Деякі ТР Митного Союзу об'єднують у собі концепції «старого» і «нового» підходів (наприклад ТР на іграшки містить санітарні вимоги до матеріалів, з яких виготовляють іграшки).

Загалом приєднання Республіки Білорусь до Митного Союзу приведе до повного переформування національної системи технічного регулювання, яка буде орієнтована на створення Єдиного економічного простору (ЄЕП) з країнами Митного Союзу. В рамках ЄЕП будуть діяти єдині ТР Митного Союзу, єдині міждержавні стандарти ГОСТ, єдина система оцінювання (підтвердження) відповіднос-

ті, єдині принципи і заходи відповідальності, ринкового нагляду. При цьому в рамках ЄвразЕС будуть гармонізовані законодавство та ТР, а у взаємній торгівлі — застосовано Єдиний знак обігу продукції на ринку. На сьогодні в рамках Митного Союзу розроблено єдиний перелік продукції, стосовно якої встановлено обов'язкові вимоги і який налічує 61 об'єкт технічного регулювання. Заплановано розробити 47 ТР Митного Союзу першочергово і 16 — додатково, розроблено 9 схем сертифікації (підтвердження відповідності) і 6 схем декларування.

До вступу в силу ТР Митного Союзу понад 230 видів продукції підлягатиме обов'язковому підтвердженню відповідності.

Правилами проведення робіт зі стандартизації в Митному Союзі передбачено: введення ГОСТ на національному рівні в обов'язковому порядку в кожній країні-члені Митного Союзу в єдині встановлені строки; скасування всіх національних стандартів, які суперечать ГОСТ; повідомлення щодо початку розроблення національних стандартів і припинення їх розроблення після прийняття рішення щодо розроблення ГОСТ на визначений об'єкт стандартизації.

1.5 Грузія

У Грузії загалом проведено основні інфраструктурні реформи системи технічного регулювання. Розпочато переговори стосовно зони вільної торгівлі з ЄС. Зняття технічних бар'єрів у торгівлі для грузинської продукції і послуг на міжнародному ринку життєво важливе для подальшого економічного розвитку. Для досягнення цієї мети Грузія провела реформи національних систем стандартизації, метрології та акредитації. Зараз увагу зосереджено на адаптації та гармонізації законодавчої й нормативної бази. Уряд Грузії ставить за мету створення ефективної системи технічного регулювання, а також системи контролю і нагляду за ринком, які чітко визначають повноваження і функції контролю і нагляду. Це виключить дублювання функцій і забезпечить прозорість діяльності осіб, що здійснюють контроль.

Перші позитивні результати проведених реформ безпосередньо відповідають загальновідомим вимогам СОТ і ЄС, а саме:

- перетворення у сферах добровільного ліцензування і сертифікації;
- формування двох незалежних інституцій — Національного агентства зі стандартизації, технічного регулювання і метрології та Центру національної акредитації.

Введення добровільної стандартизації дає підприємцям можливість:

- обрати будь-які міжнародні чи специфічні для країни стандарти, або сформувані власні стандарти для нової продукції, зареєструвати

їх в Національному агентстві зі стандартизації, технічного регулювання і метрології та використовувати ці стандарти у власному бізнесі;

- отримати консультації в питаннях вибору і розроблення стандартів.

1.6 Республіка Азербайджан

Республіка Азербайджан знаходиться на початковій стадії реформування системи технічного регулювання, наразі розробляє стратегію та оперативні плани реформ.

Державний комітет із стандартизації, метрології і патентів Республіки Азербайджан веде переговори з укладення шести меморандумів і угод з низкою держав у сферах стандартизації, метрології та оцінки відповідності, зокрема з урядами Туреччини, Грузії, Ізраїлю та Литви щодо співпраці в сфері технічного регулювання, стандартизації, оцінки відповідності, акредитації та метрології, а також з Урядом Об'єднаних Арабських Еміратів щодо взаємного визнання сертифікатів відповідності і знаків відповідності.

2. Реформування національної системи технічного регулювання

2.1. Національна система стандартизації

2.1.1 Україна

Станом на листопад 2012 року чинні 6867 національних стандартів, гармонізованих з міжнародними і європейськими, що складає 25 % від загальної кількості чинних стандартів.

Відповідно до Програми перегляду міждержавних стандартів (ГОСТ), розроблених до 1992 року, і введення їх у відповідність з Угодою ТБТ СОТ, починаючи з 2006 року скасовано чинність 3587 ГОСТ.

У процесі створення знаходиться повнотекстова електронна база національних стандартів, яка на сьогодні налічує близько 8000 стандартів.

Нині пріоритетними завданнями в сфері стандартизації є:

- створення незалежного НОС;
- досягнення рівня гармонізації національних стандартів з міжнародними і європейськими до 80 % у найближчі п'ять років;
- перегляд 13 тис. застарілих ГОСТ;
- перехід до принципу добровільного застосування стандартів;
- створення повнотекстової електронної бази стандартів і застосування сучасних інформаційних технологій в процесі розроблення і прийняття національних стандартів.

2.1.2 Республіка Молдова

У 2012 році було прийнято Закон Республіки Молдова «Про внесення змін і доповнень до Закону про стандартизацію», яким передбачено створення і визначення повноважень НОС, створення Ради зі стандартизації і визначення її функцій, визна-

чення повноважень національних технічних комітетів стандартизації (ТК) та їх функцій у міжнародній і регіональній діяльності зі стандартизації, питання планування і фінансування Національної програми стандартизації.

З метою реалізації ключових рекомендацій ЄС у частині усунення ТБТ, підготовлено перелік європейських стандартів та встановлено терміни їх прийняття і впровадження. Станом на середину 2012 року в Республіці Молдова впроваджено 3711 міжнародних і європейських стандартів, з них 3395 — стандарти, що підпадають під директиви «нового» та «глобального» підходів. Скасовано 177 національних стандартів, які суперечать прийнятим європейським стандартам, і 356 розміщено на веб-сайті НОС для публічного обговорення з метою подальшого скасування. У 2012 році заплановано прийняти 2298 міжнародних і європейських стандартів. До 2014 року Республіка Молдова планує прискорити темпи прийняття європейських стандартів з метою досягнення 50 % рівня гармонізації, а у подальшому планує досягнути й утримувати 100-відсотковий рівень гармонізації. Крім того, планується не лише скасувати і замінити вже прийняті стандарти, які суперечать міжнародним і європейським стандартам, а й створити механізм, який забезпечить постійний прогрес у цій діяльності.

НОС Республіки Молдова планує до 2013 року приєднатись до Європейського комітету стандартизації в електротехніці (CENELEC), а до 2014—2015 років — до Європейського інституту стандартів з телекомунікацій (ETSI).

2.1.3 Республіка Білорусь

Наразі в Республіці Білорусь діє близько 24 тис. державних стандартів, з них 4600 — державні стандарти Республіки Білорусь (СТБ), 19300 — ГОСТ. У 2011 році було затверджено близько 500 стандартів (СТБ і ГОСТ), прийнято міжнародні і європейські стандарти в сфері машинобудування, електротехніки, будівництва, легкої і харчової промисловості. Рівень гармонізації становить близько 79 %.

2.2. Національна метрологічна інфраструктура

2.2.1 Україна

Нова редакція Закону України «Про метрологію і метрологічну діяльність» наразі переглядається з метою приведення у відповідність з директивами ЄС та рекомендаціями OILM.

Постановою Кабінету Міністрів України від 08.04.2009 № 332 «Про затвердження Технічного регламенту відносно істотних вимог до засобів виміральної техніки» в Україні впроваджена Директива Європейського Парламенту і Ради ЄС 2004/22/ЄС про засоби виміральної техніки.

На сьогодні еталонна база України налічує 66 державних і 74 вторинних еталонів одиниць вимірювань.

За результатами міжнародних звірень у рамках Багатосторонньої угоди про взаємне визнання Міжнародного комітету з мір і ваги (MRA CIPM) визнані калібрувальні і вимірювальні можливості (СМС) таких українських установ: ДП «Укрметртестстандарт» (м. Київ), ННЦ «Інститут метрології» (м. Харків), НДІ «Система» (м. Львів) і ДП «Івано-Франківськ-стандартметрологія». Від України 168 рядків СМС занесено у базу даних Міжнародного бюро мір і ваги (BIPM).

На сьогодні пріоритетними заходами в сфері метрології є:

- прийняття нової редакції Закону України «Про метрологію і метрологічну діяльність» й забезпечення його реалізації;
- виконання заходів Державної програми розвитку еталонної бази України на 2011—2015 роки;
- реалізація Концепції розвитку державної метрологічної служби на період до 2015 року.

2.2.2 Республіка Молдова

У 2011 році Закон Республіки Молдова «Про внесення змін і доповнень до Закону про метрологію» було приведено у відповідність до документів OILM, яким передбачається: визнання результатів метрологічних випробувань затвердження типу CE, проведених у ЄС, та вповноваження для реалізації діяльності з законодавчої метрології для проведення офіційних вимірювань.

З метою реалізації ключових рекомендацій ЄС у частині усунення ТБТ в Республіці Молдова розроблено і реалізовано план розвитку еталонів одиниць вимірювань і регламентація законодавчої національної метрологічної системи, сумісної з європейською.

Національний інститут метрології Республіки Молдова планує у 2014—2015 роках приєднатися до Організації національних метрологічних інститутів Європи (EURAMET).

2.3. Національна система сертифікації та оцінювання відповідності

2.3.1 Україна

Одним з головних завдань на сьогодні є забезпечення поетапного переходу від обов'язкової сертифікації до європейської (міжнародної) моделі оцінювання відповідності. Механізмом реалізації цього завдання є впровадження ТР на певні види продукції з одночасним скороченням Переліку продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації в Україні. Упродовж 2010—2011 років було видано низку наказів Держспоживстандарту України про внесення змін до Переліку продукції, яка під-

лягає обов'язковій сертифікації. У результаті з нього вилучено більшість позицій окремих видів промислової продукції, які підпадають під дію ТР, а також продукції з низьким ступенем ризику для життя і здоров'я людей. Вилучено також більшість позицій розділу 26 «Харчова продукція і продовольча сировина», окрім дитячого харчування, тютюну і тютюнових виробів, лікєро-горілчанних виробів. Таким чином, протягом двох останніх років Перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні, скорочено майже на 65 %. Цей процес перегляду продовжується в 2012 році.

2.3.2 Республіка Молдова

В Республіці Молдова у системі оцінювання відповідності станом на середину 2012 року функціонує 114 випробувальних/калібрувальних лабораторій; 3 інспекційні органи та 30 органів із сертифікації продукції, сертифікації систем управління якістю та безпеки харчової продукції.

2.3.3 Республіка Вірменія

Міністерство економіки Республіка Вірменія підготувало проект постанови уряду, згідно з яким втрачає силу перелік продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації. Таким чином, оцінювання відповідності в Республіці Вірменія проводитиметься як у ЄС у тих випадках і у тому порядку, який передбачений ТР.

2.3.4 Республіка Білорусь

Національна система підтвердження відповідності Республіки Білорусь гармонізована з міжнародними вимогами. Впроваджені відповідні міжнародні стандарти з оцінювання відповідності ISO серії 17000. Однак, на сьогодні в Республіці Білорусь поки що немає нотифікації органів з оцінювання відповідності.

2.4. Національна система ринкового нагляду

2.4.1 Україна

В українське законодавство були впроваджені положення Директиви Європейського Парламенту і Ради 2001/95/ЄС щодо загальної безпеки продукції, Директиви Ради Європи 85/374/ЄЕС, Регламенту (ЄС) 765/2008, якими встановлено вимоги до акредитації і ринкового нагляду відносно реалізації продукції і відмінено Регламент (ЄЕС) № 339/93, а також Рішення Європейського Парламенту і Ради 768/2008/ЄС, якими визначені загальні умови реалізації продукції.

У 2010—2011 роках ухвалено Закони України:

- «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»;
- «Про загальну безпеку нехарчової продукції»;
- «Про відповідальність за шкоду, заподіяну внаслідок дефекту в продукції».

З метою реалізації положень перших двох вищезгаданих законів у 2011 році було прийнято 13 постанов Кабінету Міністрів України.

Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» розроблений з урахуванням положень Регламенту (ЄС) 765/2008, Директиви ЄС 2001/95/ЄС, Рішення Європейського Парламенту і Ради 768/2008/ЄС і низки директив «нового підходу». Цей Закон:

- забезпечив упровадження державного ринкового нагляду і виключив контроль на доринковій стадії виробництва;
- зосереджений на проведенні контролю продукції, а не суб'єктів господарської діяльності;
- заклав принцип мінімального втручання в діяльність виробника з покладанням на нього більшої міри відповідальності, ніж на інших суб'єктів господарської діяльності;
- встановив чіткі правила і процедури проведення планових і позапланових перевірок продукції у розповсюджувачів на ринку, а у разі виявлення на ринку невідповідної продукції — тільки позапланових у її виробників;
- встановив правила і процедури проведення митними органами контролю продукції під час її ввезення на митну територію України.

З серпня 2012 року розпочато реальну роботу контролюючих органів у сфері державного ринкового нагляду.

2.4.2 Республіка Молдова

В Республіці Молдова розроблено план дій з розвитку інфраструктури ринкового нагляду, розроблено і прийнято Закон «Про нагляд за ринком», що відповідає Регламенту 765/2008 Європейського Парламенту і Ради, створено механізм співпраці та координації діяльності на національному рівні щодо нагляду за ринком між наглядовими і митними органами, а також іншими заінтересованими органами. У 2011 році створено Агентство із захисту прав споживачів, до функцій якого належить здійснення ринкового нагляду. У 2013 році розпочне функціонувати Агентство з безпеки харчових продуктів.

2.5. Національна система акредитації

2.5.1 Україна

Відповідно до Закону України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» функції з акредитації органів з оцінювання відповідності покладено на незалежне Національне агентство з акредитації (НААУ), створене в 2002 році в структурі Міністерства економіки України.

Проектами технічної допомоги з боку ЄС НААУ була надана експертна підтримка з підготовки проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України відносно акредитації органів з оцінки відповідності». Верховною Радою України в грудні 2011 року був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законів України відносно акре-

дитації органів з оцінки відповідності», який набрав чинності 14.01.2012. Реалізація вказаного Закону сприятиме міжнародному визнанню національного органу з акредитації.

У Закон внесено зміни стосовно:

- основних понять та їх визначень;
- уточнення сфери діяльності НААУ, а також Порядку проведення акредитації;
- основних принципів діяльності з акредитації;
- статусу НААУ;
- основних функцій, завдань, вимог і обмежень НААУ;
- доповнено положеннями щодо міжнародної співпраці у сфері акредитації.

Ухвалення Закону сприяло тому, що в квітні 2012 року НААУ отримало визнання Європейської організації акредитації (EA) щодо калібрувальних і випробувальних лабораторій.

2.5.2 Республіка Молдова

У 2011 році прийнято Закон Республіки Молдова «Про діяльність з акредитації і оцінювання відповідності», яким встановлено нормативні вимоги у сфері акредитації відповідно до регламенту ЄС, визначено завдання щодо підписання багатосторонніх угод щодо визнання Національного органу з акредитації міжнародними і європейськими органами акредитації, передбачено затвердження процедур оцінювання відповідності «модулів», які застосовують під час впровадження національних ТР, розроблених на основі Директив ЄС «нового підходу». У 2011 році Національний орган з акредитації Республіки Молдова став асоційованим членом EA та прийняв рішення щодо приєднання до Багатосторонньої домовленості щодо взаємного визнання EA (MLA), яку планує підписати у 2013 році.

2.5.3 Республіка Білорусь

Національна система акредитації Республіки Білорусь станом на 2012 рік налічує: 3254 випробувальні лабораторії; 100 органів із сертифікації; 198 повірочних лабораторій; 59 калібрувальних лабораторій. З 2011 року Республіка Білорусь є асоційованим членом Міжнародного співтовариства з акредитації лабораторій (ILAC), а з 2012 — асоційованим членом EA.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. В усіх країнах Східного партнерства активно проходить реформування систем технічного регулювання. Більшість країн завершили процес створення незалежних національних органів стандартизації, метрології, акредитації та ринкового нагляду, деякі країни поки що перебувають на початковому етапі або в процесі планування реформ. Обрані моделі інфраструктури якості у всіх країнах наближені до структури, притаманної країнам ЄС. ▶

2. У країнах Східного партнерства наявними є спільні для усіх країн проблеми. Вони пов'язані з інертністю у практичному впровадженні реформ, недостатніми людськими (брак молодих компетентних кадрів) та фінансовими ресурсами.

3. У багатьох країнах Східного партнерства, у т. ч. і в Україні:

- недостатніми є темпи гармонізації національної законодавчої та нормативної бази з міжнародною та європейською;

- у сфері стандартизації недостатніми є темпи гармонізації і перегляду застарілих стандартів ГОСТ, повільно впроваджуються сучасні інформаційні технології для прискорення прийняття і зниження вартості розробки національних стандартів, ідентичних з міжнародними, потребують вирішення питань створення незалежного НОС;

- у сфері оцінки відповідності частина прийнятих ТР не є еквівалентною з директивами ЄС, не у повному обсязі прийняті стандарти, що є до-

казовою базою відповідності продукції вимогам ТР;

- не введена в дію інформаційна система моніторингу ринку і швидкого сповіщення щодо небезпечної продукції;

- метрологічна інфраструктура вимагає реформування, оновлення застарілого обладнання і переходу на міжнародні принципи відповідно до директив ЄС та рекомендацій OIML.

4. Складність і масштабність завдань реформування української системи технічного регулювання вимагає відповідного кадрового забезпечення, припливу молодих і кваліфікованих фахівців.

5. Для реформування в Україні національної системи технічного регулювання та розбудови інфраструктури якості необхідно швидко й ефективно використовувати надану фінансову та технічну допомогу ЄС, а також ініціювати відкриття нових цільових програм технічної допомоги за усіма напрямками діяльності у цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Величко О. М. Оптимізація багаторівневої національної метрологічної системи // Вимірювальна техніка та метрологія. — Львів: Національний університет «Львівська політехніка». — 2005. — № 65. — С. 148—156.
2. Величко О. М. Система стандартизації національної метрологічної системи у глобальному зовнішньому середовищі // Системи обробки інформації. — Харків. — 2006. — Вип. 6 (55). — С. 18—32.
3. Гордієнко Т. Б. Елементи оцінювання складових діяльності національних органів та технічних комітетів стандартизації // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2011. — № 6. — С. 13—18.
4. Віткін Л. Франція. Болгарія. Подальший розвиток системи технічного регулювання у Європейському Союзі // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2009. — № 6. — С. 19—24.
5. Про заходи щодо забезпечення ефективності реалізації Програми економічних реформ Президента України на 2010—2014 рр. «Забезпечене суспільство, конкурентноздатна економіка, ефективна держава», затверджені Указом Президента України від 21.12.2010 № 1154/2010. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/12683.html>.
6. Національний план дій на 2012 р., затверджений Указом Президента України від 12.03.2012 № 187. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/14581.html>.
7. План першочергових заходів реформування системи технічного регулювання, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19.05.2010 № 1070-р. — Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/cardnpd>. ■

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ ФАХІВЦІВ

Про призначення директора Департаменту технічного регулювання Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

Згідно з Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 листопада 2012 року № 1329-к Жарков Юрій Васильович призначений

на посаду директора Департаменту технічного регулювання Міністерства економічного розвитку України з 30 листопада 2012 року. ■